

CRNA GORA
GLAVNI GRAD-PODGORICA
Sekretarijat za planiranje i uređenje
prostora i zaštitu životne sredine
Broj: 08-353/15-sl.
Podgorica, 16. novembar 2015. godine

IZVJEŠTAJ
o sprovedenoj javnoj raspravi o
nacrtu Lokalnog energetskog plana Glavnog grada Podgorice

Gradonačelnik Glavnog grada je Zaključkom broj 01-031/15-7364 od 23. oktobra 2015. godine utvrdio Nacrt Lokalnog energetskog plana Glavnog grada Podgorice i Program javne rasprave, počev od 26. oktobra 2015., zaključno sa 10. novembrom 2015. godine.

U skladu sa Programom javne rasprave, Nacrt dokumenta objavljen je na internet stranicama Glavnog grada i Sekretarijata za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine: www.podgorica.me i www.sekretarijat-zaplurzs.podgorica.me. Dokument je dostavljen Gradskim opštinama Golubovci i Tuzi, svim mjesnim zajednicama na teritoriji Glavnog grada, odbornicima Skupštine Glavnog grada, kao i nevladinom sektoru posredstvom Centra za razvoj nevladinih organizacija (CRNVO).

Javnu raspravu sproveo je Sekretarijat za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine. U toku javne rasprave, zainteresovanim stranama data je mogućnost pisanog, elektronskog i usmenog izjašnjavanja o predmetnom dokumentu.

Centralna javna rasprava održana je u multimedijalnoj Sali KIC-a „Budo Tomović“ dana 4. novembra 2015. godine, sa početkom u 10:00 časova.

Raspravu je vodila g-đa Lazarela Kalezić, pomoćnik sekretara Sekretarijata za planiranje i uređenje prostora i zaštitu životne sredine, kao predstavnik obrađivača datog dokumenta. Kao članice radnog tima za izradu LEP-a, bile su prisutne Dijana Radević i Branka Knežević, samostalne savjetnice u Sekretarijatu.

Javnoj raspravi prisustvovali su predstavnik mjesnih zajednica „1. maj“ i „Blok V“, predstavnice GO Golubovci i Ministarstva ekonomije, predstavnik NVO „Green home“ i predstavnici medija, dnevnih novina „Pobjeda“ i „Dan“ i Radija Crne Gore.

U uvodnoj riječi, predstavnica obrađivača je pozdravila prisutne i zatim ih upoznala sa Nacrtom predmetnog dokumenta. U tom smislu predstavljen je cilj i značaj izrade istog za Glavni grad, relevantni zakonski okvir u oblasti energetskog menadžmenta i zaštite životne sredine i dat osvrt na koncept i sadržaj datog Plana.

Nakon prezentacije, prisutni su pozvani da iznesu pitanja i komentare na dokument koji je predmet javne rasprave.

U nastavku, g-din Čabarkapa predstavnik NVO „Green Home“ iznio je komentare i sugestije. Uz odgovore na iznijeto predstavnici Sekretarijata su zamolili g-dina Čabarkapu da iste, u predviđenom vremenskom okviru, dostavi u pisanoj formi.

Predstavnik mjesnih zajednica g-din Željko Vujović takođe je iznio svoje gledište po pitanju dokumenta naročito u dijelu mjera datih u istom.

Predstavnica dnevnog lista „Pobjeda“ iskazala je interesovanje za infrastrukturu u smislu gradnje kružnih tokova, ali i aktuelnog pitanja o korišćenju bicikala od strane građana Podgorice.

U roku predviđenom za trajanje javne rasprave, na adresu Sekretarijata dostavljene su pisane primjedbe od strane NVO „Green home“. U nastavku je u skladu sa zakonom definisanim postupkom dat pregled istih:

I Komentari nevladine organizacije "Green Home"

1. Potrebno je na strani 18. (podnaslov Zakon o životnoj sredini "Sl. list Crne Gore", br. 48/08, 40/10, 40/11, 27/14) tekst nadopuniti sljedećim: "Crna Gora je zvanično podnijela prema UNFCCC njen nacionalno namijenjeni određeni doprinos (INDC) kojim se obavezuje da će smanjiti emisiju gasova staklene baštne za 30% u odnosu na 1990. godinu. Crna Gora namjerava da ostvari svoj cilj kroz opšte povećanje energetske efikasnosti i učešća obnovljivih izvora, modernizacije u elektronskom sektoru kao i kroz poboljšanje industrijskih tehnologija."

Primjedba je usvojena.

Komentar: Navedena konstatacija biće uvrštena u tekst Nacrta LEP-a, u odgovarajućem dijelu dokumenta.

2. U tački 2.1.1. navodi se da nije zabilježeno da domaćinstva koriste ugalj kao energet, međutim ugalj za potrebe grijanja se itekako koristi na teritoriji Glavnog grada, naročito u gradskim naseljima Zagorič (park šuma) kao i Zlatici u kojim u najvećem dijelu živi stanovništvo koje se doselilo iz opštine Pljevlja i sa sobom donijelo naviku načina grijanja. Imajući u vidu činjenicu da ugalj u ložištima koja se koriste u domaćinstvima ne sagorijeva potpuno, a kao proizvod nepotpunog sagorijevanja uglja javljaju se značajne emisije ugljenik (II) oksida, posljedice ovakvih difuznih izvora zagađenja potrebno je posmatrati dugoročno, i sprovesti sve neophodne mjere kako bi se podigla svijest ljudi o značaju vrste energenta koji se koristi za grijanje i negativnim uticajima produkata sagorijevanja istih na životnu sredinu.

Primjedba nije usvojena

Komentar: Obzirom da navedene konstatacije ne predstavljaju zvanične, institucionalno verifikovane podatke, iste kao takve ne mogu biti uvrštene u dokument. Naime, podatak, koje se registruje na licu mjesta ili primi k

znanju iz nezvaničnih izvora, bez prethodne verifikacije od strane resornih organa za evidenciju podataka iz ove oblasti, ne može se uzeti kao zvanična informacija i unijeti u oficijalni dokument. U tom smislu, navedena informacija svakako će biti uzeta u razmatranje prilikom sprovođenja budućih aktivnosti, poput monitoringa kvaliteta vazduha koji realizuje Glavni grad.

3. U tački 2.2.1. navodi se „Treba naglasiti da hidroenergija predstavlja najracionalniji obnovljivi energetski izvor, upravljački najfleksibilniji i ekološki najčistiji i da otvara prostor za ekonomski razvoj pasivnih gornjih slivova za koje su u demografskom smislu karakteristične pojave depopulacije.“ U ovom dijelu teksta je potrebno nadopuniti sljedećim: "Ukoliko se izgradnja hidroenergetskih objekata planira bez vodoprivrednih osnova (Strategija upravljanja vodama, Planovi upravljanja vodama, Vodni informacioni sistem, katastar vodotoka sa ekološkim i energetskim karakteristikama) čije je usvajanje definisano Zakonom o vodama, korišćenje vode kao obnovljivog izvora energije može biti vrlo destruktivno za životnu sredinu, a samim tim za stanovništvo predmetnog područja izgradnje hidroelektrana."

Primjedba nije usvojena

Komentar: Izgradnja hidroelektrana na području Glavnog grada verifikovana je strateškim dokumentima višeg reda i u tom smislu je dat osvrt u predmetnom Planu. Navedeni zahvati će svakako, shodno pozitivnoj zakonskoj regulativi, kroz odgovarajuće legislativne procedure, biti sagledani sa aspekta mogućih negativnih uticaja na životnu sredinu prije nego se pristupi realizaciji istih, što ne predstavlja pitanje kojim se može baviti Lokalni energetski plan Glavnog grada.

4. U tački 6.1.1. navodi se da je planirana izgradnja hidroelektrana na Morači. Trenutni plan Vlade izgradnje ovih HE predviđa potapanje pojedinih djelova Mrvice i Male rijeke koji su označeni kao EMERALD područja od najvećeg ekološkog značaja, i veliki turistički potencijal, zaštićena Bernskom konvencijom. To znači da bi plan izgradnje brana takođe mogao ozbiljno da ugrozi proces uspostavljanja Natura 2000 mreže zaštićenih područja, koje Crna Gora mora da nominuje prije nego postane punopravni član EU. Izgradnja brana na Morači, prema ekspertima, bi takođe mogla da utiče na Skadarsko jezero (najveće jezero na Balkanu sa RAMSARSKIM statusom) sa ozbiljnim negativnim posljedicama po lokalnu i migratornu faunu. Između ostalog izgradnja ovih brana će dovesti do velike mogućnosti nastajanja zemljotresa i time ugroziti stanovnike Glavnog grada.

Primjedba nije usvojena

Komentar: Lokalni energetski plan sadržajno se ne može baviti ocjenom rješenja koja su definisana strateškim dokumentima. Postoje jasne

procedure i oblici dokumenta kojima se može iskazati stav o određenom pojedinačnom pitanju. U tom smislu ukazujemo da će se održivost određenog projekta cijeniti na osnovu podataka i rezultata dobijenih sprovođenjem istraživanja i analiza za konkretni zahvat. Podrazumjeva se da će konačna odluka biti zasnovana na verifikovanim i sveobuhvatnim nalazima.

5. U tački 6.3.1. navodi se kao lokacija koja je prepoznata za proizvodnju električne energije iz obnovljivih solarnih izvora krov UN Eko-zgrade. Na tom krovu je izgrađena solarna elektrana instalirane snage 130KW, ali ona nije stavljen u pogon. Da li su razlozi i problemi koji su doveli do ne puštanja u pogon ove elektrane razmatrani u smislu da se isti rješe ili nađu modeli za njihovo prevazilaženje, kako ne bi isti ili slični problemi predstavljali barijeru budućim planiranim solarnim elektranama na krovovima bivše fabrike "Titeks" i kompleksa "Hemomont"?

Komentar: Navedeno ima oblik pitanja tako da nije moguće iznijeti konkretan stav po istom. Stoga ukazujemo da Glavni grad nema nadležnosti po datom pitanju te se u tom smislu predmetni dokument nije bavio ovom temom.

6. U tački 2.1. navodi se "Razvoj tehnologija i potrebe ljudskog bitisanja nedvosmisleno daju za pravo procjeni da će se do 2030. godine potrošnja energije utrostručiti u odnosu na 1970. godinu." Na osnovu čega je izvršena ova procjena? (Ovo se posebno dovodi u pitanje kada se uzme podatak da je količina energije za finalnu potrošnju u odnosu na prethodnu godinu pala za 6%. Osim ovoga, potrošnja u sektoru industrije u 2012. godini je za 14% manja u odnosu na prošlu godinu. Shodno svemu ovome, pitanje je na osnovu čega je procijenjeno utrostručenje potrošnje električne energije zadnjih godina. Još jedan dokaz prethodnom je to da je potrošnja KAP-a, kao najvećeg potrošača električne energije u Crnoj Gori, u 2012. godini iznosila 1.181,8 GWh, a u 2013. godini oko 0,7 GWh, što uz presatanak rada Duvanskog kombinata predstavlja još jedan dokaz smanjenja potrošnje električne energije.)

Primjedba je usvojena

Komentar: Dati navod iznijet je kao generalna konstatacija, preuzeta iz dokumenta koji se bavi globalnim razmatranjem ovog pitanja. Obzirom da nije od presudnog značaja za ovaj segment dokumenta, a kako bi se izbjegle zabune, isti će biti izostavljen.

7. U tački 2.1.3. se navodi "Snabdijevanje ovog najvećeg pojedinačnog potrošača u Crnoj Gori se obavlja preko 110/35/10 kV transformatorske stanice i tri 110 kV dalekovoda Al-Fe2x240/40 mm², koji povezuju KAP i Podgoricu 2 - Mareza, od kojih jedan nije u pogonu (od kada je izgrađen nije pušten u pogon)". Zašto jedan od ova tri dalekovoda nije u pogonu od kada je izgrađen?

Komentar: Navedeno ima oblik pitanja tako da nije moguće iznijeti konkretan stav po istom. U Nacrtu Lokalnog energetskog plana unijete su sve zvanične informacije i pokazatelji za koje je, shodno nadležnostima Glavnog grada, ocijenjeno da su od značaja za izradu i buduću implementaciju istog, a koje smo uspjeli obezbjediti tokom rada na ovom dokumentu.

8. Obzirom na ogroman potencijal sunčeve energije sličan Rimu ili Atini, Podgorica ne da bi trebala nego mora dati veći značaj korišćenju solarne energije, kako u stanovanju tako i u privredi, i time smanjiti svoje potrebe za električnom energijom uz obavezno sprovođenje mjera energetske efikasnosti, čime se njene potrebe za električnom energijom mogu prepoloviti. Potrebno je zakonom definisati da svaki novoizgrađeni objekat mora sadržati fotonaponski sistem kao i sistem za proizvodnju tople vode, uz istovremenu primjenu mjera energetske efikasnosti i sa tim povezanog energetskog sertifikovanja zgrada. Osim toga, u cilju smanjenja potrošnje električne energije Podgorice, moguće je zamijeniti javnu rasvjetu solarnom LED rasvjjetom (nekoliko puta efikasnijim i nekoliko puta većeg životnog vijeka od trenutne), čime bi se mogle postići značajne uštede u konačnoj potrošnji kao i računima koje Glavni grad plaća za ovaj sektor i za njegovo održavanje, a koje je oko 30% ukupnog iznosa za ovaj sektor.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Navedeni sugestija je već obrađena u predmetnom dokumentu kako u dijelu analize energetskih potencijala tako i analize mjera za dostizanje ciljeva u lokalnoj energetici. Tako su upravo date preporuke za navedeni sektor koje se, između ostalog, odnose na ispitivanje mogućnosti realizacije uštede u potrošnji električne energije ugradnjom LED svjetiljki i svjetiljki na solarnu energiju.

Podsjetićemo da je donošenje zakona nadležnost državnih organa. Lokalne samouprave, shodno svojim nadležnostima, svakako, u skladu sa prepoznatim potrebama, daju sugestije i preporuke prilikom izrade legislativnih rješenja.

9. S obzirom da je saobraćaj značajan potrošač energije kao i zagađivač životne sredine, potrebno je dati jasnije smjernice njegovog daljeg razvoja. Prije svega, treba razmišljati o promjeni vrste goriva do 2025. godine kao i uvođenja sistema gradskog prevoza putnika koji su zaposleni u Glavnom gradu (uz simboličnu nadoknadu), čime bi se smanjila potrošnja energije, računi za istu kao i rasteretio saobraćaj u samom gradu u vrijeme jutarnjih i poslepodnevnih špiceva.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Navedeno je već predmetom obrade ovog dokumenta i upravo se sektoru saobraćaja posvetila dužna pažnja. Tako je, identifikovana

potrošnja energije, analizirana emisija CO₂, ukazano na potencijale i mјere koje treba sprovesti kako bi se unaprijedio sektor saobraćaja.

10. U tački 3.1.1 se navodi da se jedan dio potrošnje električne energije odnosi na područje usluga kao što su banke, osiguravajuća društva itd. Raspoloživi podaci prikazuju potrošnju dvije banke i dva osiguravajuća društva, dok su ostali servisi uključeni u dio koji je označen kao "ostalo". Međutim, na grafiku 2 je sve stavljeno pod „ostalo“ tako da ne vidimo razlog za izdvajanje dvije banke i dva osiguravajuća društva ukoliko nemamo podatke za sve banke, osiguravajuća društva i slično.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Kao što je više puta istaknuto, imali smo problema prilikom prikupljanja svih podataka koji bi nam bili neophodni za prikaz najrealnije slike potrošnje u svim sektorima koje smo obuhvatili, tako da su u dokument uvršteni relevantni, zvanični podaci do kojih smo uspjeli doći.

S obzirom na to da smo pribavili podatke o potrošnji samo u pojedinim institucijama koje obavljaju finansijske djelatnosti, to smo iste i unijeli u zvaničan dokument tako što smo ih istakli kao zasebne na odgovarajućim mjestima. Prihvaćeni oblici iskaza rezultata na određenim mjestima opredijelili su nas za model objedinjavanja dostupnih podataka.

11. U tački 3.1.3. navodi se da u sektoru gradskog saobraćajnog prevoza u 2012. godini je došlo do redukcije u svim segmentima, u smislu broja vozila koja se koriste u date svrhe, do smanjenja broja prevezениh putnika, te konačno i količine utrošenog goriva. Međutim, u prethodnom pasusu se navodi da je zbog promjene vrste goriva došlo do povećanja potrošnje goriva u odnosu na 2008. godinu za 90%. Potrebno objašnjenje.

Primjedba je djelimično usvojena.

Komentar: Zbog mogućnosti da pomenuti navod nedovoljno jasno precizira opisanu pojavu, to se pristupilo dodatnoj opservaciji navedenog podatka.

12. U dokumentu se navodi da je u 2012. godini ukupan broj taksi vozila na teritoriji Podgorice iznosio 406, a ukupna količina utrošenog goriva iznosila je približno 1.593.185 litara dizela. Mišljenja smo da jedan ovakav dokument treba da sadrži podatke koliko su kilometara prešla vozila ovih udruženja tj. da se utvrde putnički kilometri za ovu vrstu prevoza (eventualno broj putnika). Na ovaj način bi se uskladila metodologija sa onom koja se koristi u zemljama Evropske unije i moglo bi se raditi poređenje sa statistikama u drugim gradovima Evrope. Osim toga, za željeznički saobraćaj navode se dužine pruga na relaciji Podgorica - Bar (49,7 km), Podgorica - Kolašin (64,5 km), Podgorica - Nikšić (66,3 km), ali se ne navodi broj prevezenih putnika niti pređeni kilometri odnosno ni u ovom slučaju nisu određeni putnički kilometri. Takođe, važan statistički

podatak koji bi ovaj dokument trebao da sadrži je broj vagona odnosno broj sjedišta sa kojima željeznički saobraćaj na ovim linijama raspolaže.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Kao što je više puta istaknuto, dokument je zasnovan na podacima koji su nam dostavljeni od strane nadležnih institucija koja upravo u svom djelokrugu rada, baštine podatke koji su u korelaciji sa onima koji su predmetom statistike na nivou EU. Isto tako, podaci su traženi od i od relevantih privrednih subjekata. U skladu sa evidencijama kojima isti raspolažu učinili smo napor da formulišemo što precizniju sliku stanja u sektoru saobraćaja.

13. Dominantna upotreba taksi prevoza u odnosu na autobuski se tumači nižim cijenama (u odnosu na 2008. godinu), boljom dostupnošću, udobnošću, praktičnošću, u smislu primjene principa "car sharing", po istoj cijeni, a za kraće vrijeme je moguće doći do željenog odredišta. Na ovaj način je smanjen broj prevezenih putnika u autobuskom prevozu. Ne mislimo da je ovo dobar put za razvoj gradskog saobraćaja i da se moraju uložiti veći napor u veću upotrebu autombila. Pitanje je koliko se zapravo primjenjuje princip "car sharing". Da li imate konkretnе podatke u kojoj mjeri se princip "car sharing" primjenjuje?

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Dominanta upotreba taksi prevoza u odnosu na autobuski u razmatranom dokumentu nije ocijenjena kao dobar put u razvoju gradskog saobraćaja, već je evidentirana kao karakteristična pojava u datom periodu. Podsetićemo da dokument sadrži konkretne mјere u pravcu unaprjeđenja gradskog saobraćaja, a navedeno nije jedna od njih.

Konkretni podaci o primjeni principa „car sharing“ ne postoje, u suprotnom bi bili dijelom datog dokumenta, a preporuka u pravcu primjene istog sadržana je u Nacrtu plana.

14. U tekstu se navodi „Zgrada Parlamenta (4.760 m^2) je novoizgrađeni objekat koji još nije u upotrebi, tako da u narednom periodu, nakon njenog privođenja namjeni, imaćemo dodatnu potrošnju“. Mišljenja smo da treba navesti i ostale objekte čija se potrošnja energije očekuje kao i kolika se potrošnja očekuje u tim objektima.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Obzirom na činjenicu da se predmetni dokument odnosi na desetogodišnji period, to u ovom momentu nije moguće precizirati broj, vrstu, dimenzije, odnosno očekivanu potrošnju objekata koji će biti izgrađeni. Podsetićemo da će u predstojećem periodu, shodno zakonskim odredbama, biti izrađeni planovi i programi u ovoj oblasti, kao i revizija LEP-a, pri čemu će se svakako uzeti u obzir sve nastale promjene i novi relevantni podaci.

15. U tački 3.2.1.2. se navodi „U ovom sektoru su dobijeni podaci za ukupno 37 objekata ukupne površine prostora $36.569,29 \text{ m}^2$. Ukupna potrošnja električne energije u ovom sektoru iznosi $4.812.041,1 \text{ kWh}$ sa specifičnom potrošnjom od $131,58 \text{ kWh/m}^2$ godišnje. U ovom sektoru zabilježeno je korišćenje i lož ulja (10.000 litara) i drva (150 m^3), tako da specifična potrošnja ovih energenata iznosi $13,64 \text{ kWh/m}^2$ godišnje.“

Veoma je važno da ovaj dokument sadrži na koji se konkretan način planira smanjiti potrošnja u ovim objektima i u kojoj mjeri, da li je to npr. 10% u narednih 10 godina.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Mjere za smanjenje potrošnje energije u sektoru zgradarstva, sadržane su u poglavlju 8.2.1 predmetnog dokumenta i istima su obuhvaćeni podsektori datog sektora, uključujući zgrade u vlasništvu Glavnog grada, na koje se odnosi navedena primjedba. Isto tako, u segmentima gdje je to bilo moguće, data je procentualna procjena očekivanog smanjenja (str. 136 i 137 Nacrta).

16. U tački 3.2.1.8. na grafiku broj 5 nedostaje objašnjenje na šta se odnosi dio grafika koji je označen plavom bojom. Prikazane su vrijednosti za zgrade gradske uprave, sporta ali ne znamo na šta se treća odnosi nijansa plave boje.

Primjedba je usvojena

Komentar: U pitanju je tehnička greška koja je ispravljena.

17. U tački 3.2.1.9. navodi se „Koristeći odgovarajuću metodologiju izračunata je specifična potrošnja u kWh po domaćinstvu po godini i ista iznosi 142,32 (električna energija 78,9 odnosno za drvo za ogrijev 63,42)“. Smatramo da bi bilo značajno da imamo objašnjenje šta nam pokazuje specifična potrošnja, da li je ova vrijednost niska ili visoka, jednostavno objasniti ovaj parametar.

Primjedba je usvojena

Komentar: Tekst je dopunjeno traženim elementima.

18. U dokumentu se navode podaci za JU Centar za djecu i mlade „Ljubović“ i JU Zavod „Komanski most“, ali nije jasno da li planira rekonstrukcija ovih objekata u smislu energetske efikasnosti ili je ova vrsta aktivnosti već odrđena i planira se praćenje potrošnje.

Primjedba nije usvojena.

Komentari: Podaci o navedenim objektima, u obimu u kojem su nam dostavljeni, uvršteni su u Nacrt LEP-a u cilju dobijanja što sveobuhvatnijeg pregleda potrošnje energije na teritoriji grada, po različitim sektorima.

Navedeno se odnosi i na ostale potrošače na teritoriji Podgorice, a koji nisu u vlasništvu i/ili nadležnosti lokalne samouprave.

19. U dokumentu se navodi da je u ranijem periodu ugrađeno 30 sistema za regulaciju svejtlosnog fluksa, koji smanjuje intenzitet osvjetljenosti u periodima slabije frekvencije saobraćaja. Ovi uređaji su ugrađeni na lokacijama sa velikom instalisanom snagom, pa je ušteda koja se postže na ovaj način oko 25%. Da li je planom predviđena ugradnja ovog sistema u cijelom Glavnom gradu za planirani period od 10 godina? Mislimo da je važno da imamo odgovarajuće projekcije ili preporuke o uštedama u periodu koji ovaj plan obuhvata za sve sektore pa samim tim i za sektor rasvjete. U sistemu ne postoje senzori pokreta za spoljne osvjetljenje odnosno senzori za spoljnju osvjetljenost. Da li se planira uvođenje ovog sistema u narednih 10 godina i u kom obimu? Ukoliko postoje planovi, važno je da budu iznijeti u ovom dokumentu. Na osnovu navedenih pokazatelja može se zaključiti da je ukupan broj svjetiljki spoljne rasvjete u 2008. godini za 6.429. Međutim, usporedbom potrošnje električne energije za napajanje sistema električne energije javne rasvjete Glavnog grada u 2012. godini potrošeno je 10.190.394 kWh električne energije. Nedostaje informacija kolika je potrošnja bila u 2008. godini.

Primjedba je djelimično usvojena.

Komentar: Nacrt LEP-a sadrži smjernice iz svih relevantnih postojećih dokumenata u dатој oblasti. Sve promjene od značaja u okviru svih razmatranih sektora do kojih bude došlo u predstojećem periodu, biće uzete u obzir prilikom izrade budućih planova i programa i revizije ovog Plana.

Podatak o potrošnji električne energije u sektoru javne rasvjete u 2008. godini biće uvršten u predmetni dokument.

20. U tački 3.2.4.3. smatramo da je pored navedenih informacija potrebno nавести i informaciju o tome koliko jedno vozilo gradskog saobraćaja pređe kilometara tokom dana.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Obzirom na prirodu date primjedbe, ponovićemo ranije dat komentar kojim se ukazuje da je dokument zasnovan na podacima koji su nam dostavljeni od strane nadležnih institucija i privrednih subjekata, u skladu sa evidencijama kojima isti raspolažu.

21. Planom se navodi da je Kombinat aluminijuma isključen jer dramatično iskrivljuje sliku energetskih potreba opštine i mora se uzeti u obzir odvojeno (potrebno pojasniti rečenicu). Ovaj dokument potrebno je da sadrži i podatke za potrošnju Kombinata aluminijuma što nije slučaj. Bez obzira na to kakvu sliku energetske potrošnje KAP daje on se nalazi na teritoriji Glavnog grada te njegova potrošnja, emisije štetnih gasova i

mjere za primjenu energetske efikasnosti moraju biti unešeni u ovaj dokument.

Primjedba se djelimično usvaja.

Komentar: Sugestija u smislu razjašnjenja upotrebljenog termina je prihvatljiva i u tom smislu u izmjeni korišten je termin „izdvojen“, kojim se na jasniji način ukazuje na namjeru obrađivača. Dakle, uslijed nivoa potrošnje električne energije od strane KAP, prema stučnoj procjeni, neophodno je, zbog realnog sagledavanja stanja na nivou Grada (potrošnja i adekvatnost mjera), pomenuti subjekt tretirati odvojeno.

Nivo informacija i podataka prezentiranih u dokumentu zavisio je od dostupnosti istih.

22. U okviru poglavlja 5.2 su neophodna objašnjenja za grafike 47 i 48. Ovi djelovi plana treba da sadrže informaciju gdje će potrošnja biti najveća i zašto kao i koje će se mjere energetske efikasnosti primijeniti u cilju smanjenja potreba za energijom.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Grafici br. 47 i 48 preuzeti su iz dokumenta "Razvoj prenosne i distributivne mreže Podgorice do 2025. godine", čiji su naručiocci Elektroprivreda Crne Gore - Funkcionalna Cjelina Elektro-Distribucija Podgorica i Crnogorski elektroprenosni sistem - Prenos A.D. Naime, ocijenjeno je da je dati prikaz interesantan i ilustrativan pokazatelj procjenjene maksimalne potrošnje za period na koji se odnosi predmetni Plan i da adekvatno prati tekst koji je naveden u okviru datog poglavlja. Mjere za unaprjeđenje energetske efikasnosti, koje su definisane u Nacrtu Plana, odnose se na teritoriju Grada u cjelini i s tim u vezi smatramo da nije potrebno, a nije ni moguće u odgovarajućoj mjeri precizno, definisati mjere za pojedina trafo-područja koja su predstavljena na pomenutim graficima.

23. U planu se navodi mjeru koja je zaživjela u praksi, a koja predstavlja uvođenje šeme 50-50%, prema kojoj se postignute energetske uštede, odnosno izbjegnuti energetski troškovi ravnomjerno dijele između Gradske uprave kao vlasnika zgrade i korisnika zgrade. Nije jasno da li se ova mjeru već primjenjuje ili ne i da li se planira primjena ove mjeru u istom odnosu tokom narednih 10 godina.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Kao što je i konstatovano u dokumentu, u pitanju je mjeru koja je zaživjela u praksi, što podrazumjeva da se ista već primjenjuje i, kao što je istaknuto, ima za rezultat energetske uštede. Primjena iste planirana je i u narednom periodu, a promjenu odnosa visine troškova koje snosi Grad i troškova koje pokrivaju građani nije moguće predvidjeti, obzirom na uslovljenost aktualnim finansijskim ambijentom u datom momentu.

24. U planu se navodi da model sprovođenja mjera kroz razvoj konkretnih projekata podrazumijeva i iznalaženje odnosno pokretanje programa subvencija. Neophodno je navesti da li je planirano uvođenje nekih konkretnih subvencija osim šeme 50-50%.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Navedena konstatacija podrazumijeva da će u predstojećem periodu biti definisani konkretni programi subvencija, shodno prepoznatim potrebama i mogućnostima.

25. U planu se navodi da mjere za javni prevoz Glavnog grada Podgorice su u zavisnosti od vrste prevoza podijeljene u 3 grupe i to one koje se odnose na kvalitet autobuskog saobraćaja; kvalitet željezničkog saobraćaja i unaprjeđenje biciklističkog prevoza. Mišljenja smo da treba navesti konkretnе predloge na koji način se planira unaprijediti kvalitet autobuskog, željezničkog i biciklističkog prevoza.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Za svaki od pomenutih vidova javnog prevoza, naveden je niz mјera (Poglavlje 8 dokumenta), za koje je ocjenjeno da su relevantne i izvodljive u narednom desetogodišnjem periodu. Vodili smo se stavom da treba omogućiti fleksibilnost u ovom dijelu, naročito zbog finansijske situacije koja varira iz godine u godinu, kako kada je u pitanju Budžet Glavnog grada, tako i kada je riječ o budžetu u privatnom sketoru, ali i raspoloživim sredstvima međunarodnih organizacija i institucija.

Svakako, dati način formulacije mјera ne isključuje mogućnost da, ukoliko se stvore uslovi, iste budu opsežnije razrađene i implementirane u širem obimu od sada definisanog.

26. Tačka 6.3.2. treba da sadrži informaciju koliki su potencijali Glavnog grada za korišćenje energije vjetra (prosječna jačina vjetra i instalisana snaga), da li meteorološki uslovi u narednom periodu omogućavaju korišćenje ovog izvora energije i šta se može uraditi u narednih 10 godina.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Podaci o projekcijama korišćenja energije vjetra u svrhu proizvodnje električne energije preuzeti su iz Prostorno-urbanističkog plana Glavnog grada. Tim stručnjaka koji je radio na pronalaženju lokacija adekvatnih za podizanje vjetroelektrana svoj stav je zasnovao na analizama koje su obavljene nakon izlaska na lice mjesta, ekspertske tim koji je vršio reviziju praćenje izrade i dokumenta ustanovio je da su projekcije razvoja korektne. Nalazi kojima se raspolaže mogu u dovoljnoj mjeri poslužiti kao baza za dalju razradu od strane zainteresovane subjekata.

27.III 2 Izmjena odluke o naknadi za komunalno opremanje građevinskog zemljišta - Nova Odluka o naknadi za komunalno opremanje građevinskog zemljišta u članu 8. navodi da objekti na kojima su ugrađeni solarni paneli, a koji su izvedeni u skladu sa glavnim projektom i urbanističko-tehničkim uslovima, ukupna ugovorena naknada biće umanjena za 100 Eura po metru kvadratnom ugrađenog solarnog panela, a najviše 50% obračunate naknade. Prema Nacionalnom akcionom planu korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020 na strani 32, navodi se da je ova vrsta subvencija ukinuta u januaru 2014. godine.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Informacija navedena u Nacionalnom akcionom planu korišćenja energije iz obnovljivih izvora do 2020. godine je tačna. Međutim, Odlukom o naknadi za komunalno opremanje građevinskog zemljišta, koju je Glavni grad pripremio i koja je dostupna u formi Nacrta, ponovo je uvedena navedena subvencija.

28.IV Mjere za zgrade komercijalnih i uslužnih djelatnosti - mjere energetske efikasnosti ovog podsektora se, generalno, mogu podijeliti na mjere za nove i postojeće zgrade komercijalnih i uslužnih djelatnosti na području Glavnog grada.

Obzirom da je riječ o dokumentu na koji će se naslanjati svi planovi i aktivnosti Glavnog grada usmjerene na energetsku efikasnost smatramo da je važno da znamo koji broj zgrada (procentualno) će biti obuhvaćen mjerama energetske efikasnosti i kolike su procijenjene uštede.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Broj zgrada koje će biti obuhvaćen nije moguće definisati sa zadovoljavajućom preciznošću, obzirom da se ne može predvidjeti broj objekata koji će biti izgrađen u predstojećem periodu, kao ni karakteristike istih (dimenzije, namjena i sl.), te se u tom smislu ne može dati ni procjena očekivanih ušteda. Kako je sektor komercijalnih i uslužnih djelatnosti uglavnom u privatnom vlasništvu, stvar je volje i ambicije da li će pojedini privatnici adaptirati svoje objekte ili graditi nove po visokim standardima energetske efikasnosti. Novoizgrađeni objekat mora da zadovolji zahtjeve viših razreda energetske efikasnosti, što se postiže izvođenjem objekta prema revidovanom idejnom odnodno glavnom projektu, čiji je sastavni dio elaborat energetske efikasnosti.

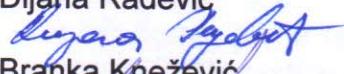
29.Neprihvatljivo je da u dokumentu koji govori o mjerama energetske efikasnosti i smanjenju emisija gasova staklene bašte kao jedna od mjera stoji "eventualni" prelazak na alternativni vid saobraćaja: pješačenje, bicikl ili javni prevoz i to u dijelu koji se tiče edukacije građana. Umjestio toga razmatra se uvođenje tramvajskog prevoza kao mjeru koja bi zahtijevala veća finansijska i sva druga ulaganja.

Primjedba nije usvojena.

Komentar: Korišćenje termina „eventualno“ ima svoju svrshodnost, jer bez obzira na nastojanja po ovom pitanju postignuti rezultati nisu na zavidnom nivou. Ne postoje jasno definisani mehanizmi kojima možete „nametnuti“ modele ponašanja (pješačenje, korišćenje bicikla ili gradskog saobraćaja), već to predstavlja apsolutno neprikosnoveno pravo građanina. Iz tih razloga se i koriste termini kojima se ukazuje na slobodu izbora.

Obradile:

Dijana Radević

Branka Knežević

POMOĆNIK SEKRETARA

Lazarela KALEZIĆ

